

محمد رضا باطنی

پیرامون زبان و زبانشناسی

(مجموعهٔ مقالات)

فهرست

۷	پیشگفتار
۹	۱. پیرامون زبان و زبانشناسی
۴۵	۲. فارسی، زبانی عقیم؟
۶۳	۳. جمله، واحد ترجمه
۷۳	۴. روانشناسی زبان
۹۷	۵. اهمیت استنباط در درک زبان
۱۱۱	۶. ادراک گفتار
۱۲۳	۷. مقایسه مقولات اسم در زبان فارسی و انگلیسی

پیشگفتار

این کتاب از هفت مقاله تشکیل شده است. بخشهایی از مقاله اول، «پیرامون زبان و زبانشناسی»، که اسم کتاب هم از آن گرفته شده است، در نخستین کنفرانس زبانشناسی که در دی ماه ۱۳۶۹ در دانشگاه علامه طباطبایی برگزار شد به صورت سخنرانی قرائت گردید. مقاله دوم، «فارسی، زبانی عقیم؟»، در شماره ۳۳ مجله آدینه چاپ شده است. مقاله سوم، «جمله، واحد ترجمه»، در اولین کنفرانس ترجمه که در سال ۱۳۶۹ در دانشگاه تبریز برگزار شد به صورت سخنرانی قرائت گردید. مقاله چهارم، «روانشناسی زبان»، در آبان ماه ۱۳۶۸ به صورت سخنرانی در بیمارستان روزبه قرائت گردید و بعداً با تغییراتی در مجله زبانشناسی، شماره دوم، سال ششم، چاپ شد. مقاله پنجم، «اهمیت استنباط در درک زبان»، در کتاب سخن، ۱۳۶۸، به چاپ رسید. مقاله ششم، «درک گفتار»، در دومین کنفرانس زبانشناسی، در اردیبهشت ۱۳۷۱، در دانشگاه علامه طباطبایی به صورت سخنرانی ایراد شد. مقاله هفتم، «مقایسه مقولات اسم در زبان فارسی و انگلیسی»، صورت منسوطتر و تجدیدنظر شده مقاله‌ای است که با همین عنوان در کتاب چهار گفتار درباره زبان، انتشارات آگاه، به چاپ رسیده است.

هریک از مقالات واحد مستقلی است که می‌تواند بدون توجه به مقاله

پیرامون زبان و زبان‌شناسی

زبان‌شناسی را «مطالعه علمی زبان» تعریف کرده‌اند. این تعریف گرچه رضایت بسیاری را جلب می‌کند و به ندرت ممکن است مورد ایراد قرار گیرد، ولی مشکل بنیادی را حل نمی‌کند. این مشکل، تعریف خود زبان است که در تعریف زبان‌شناسی بدیهی فرض شده است: این زبان چیست که زبان‌شناسی مطالعه علمی آن است؟ وقتی در چنین تنگنایی قرار می‌گیریم که مجبور می‌شویم زبان را تعریف کنیم پی می‌بریم که کاری بس دشوار درپیش است و گرفتاریها تازه آغاز می‌شود.

تعریف زبان به نحوی که مورد قبول همه زبان‌شناسان و دیگر دانشمندانی باشد که با زبان و مطالعه آن سر و کار دارند، مقدور نیست. اشکال از طبیعت خود زبان ناشی می‌شود. زبان پدیده بسیار پیچیده‌ای است که مطالعه آن را نمی‌توان به یک قلمرو علمی خاص محدود کرد. زبان دارای جنبه‌های فراوان است.

از یک طرف زبان وسیله ارتباط بین افراد جامعه است. زبان مهمترین وسیله‌ای است که می‌تواند افراد جامعه را به هم پیوند دهد و در نتیجه یک واحد اجتماعی به وجود آورد: به بیان دیگر، زبان مهمترین نهاد اجتماعی است. بنابراین، جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان به خود حق می‌دهند زبان را از دیدگاه خود تعریف کنند.

از سوی دیگر، زبان وسیله بیان افکار و احساسات ما است. زبان تنها وسیله - یا مؤثرترین وسیله - ای است که جهان اندیشه و دنیای درون ما را با